

Åbent brev til Minister for Natur og Dyrevelfærd

Kære Christian Rabjerg Madsen,

Tillykke med udnævnelsen til minister for natur og dyrevelfærd, vi glæder os til et godt fremtidigt samarbejde. Vi skriver på vegne af FLUF - Frie Bønder Levende Land - med en forespørgsel om et møde, hvor vi kan vende udfordringerne i forhold til generationsskiftet og sammen kigge på tiltag for at løse dette.

FLUF, er Frie Bønder - Levende Lands ungdomsafdeling og repræsenterer de unge nuværende og fremtidige bønder i bevægelsen for småskala naturnære jordbrug, som arbejder for et natur- og menneskevenligt landbrug med stærke fællesskaber i landdistrikterne. Frie Bønder - Levende Land er en del af den internationale bondebevægelse La Via Campesina, som repræsenterer bønder verden over, og er officielt anerkendt interessant for landbruget hos bl.a. FNs fødevareagentur FAO og i Europa Parlamentet, hvorfor vi var en del af de Strategic Dialogues som foregik sidste år i Europa Kommissionen.

Vi ser positivt på de retninger, som der er fremlagt i regeringsgrundlaget for Firkloverregeringen med øget fokus på natur, dyrevelfærd, økologi, justeringen af den industrielle landbrugsproduktion og specielt med fokuset på de lokale småskala fødevareproducenter for hvem vi repræsenterer. Dog mener vi, at generationsskifte-problematikken fortjener mere end en bibemærkning. Vi unge er både nutiden og fremtiden i landbruget, og derfor burde alle tiltag samtænkes med initiativer for at løse denne problematik, og omstille dansk landbrug til et grønt, men også socialt bæredygtigt landbrug.

Gennemsnitsalderen i dansk landbrug er 59 år og landbruget står overfor en kæmpe udfordring i at få nye unge mennesker ind i erhvervet samt at overtage de allerede eksisterende gårde, hvoraf $\frac{1}{3}$ af alle heltidsbedrifter skal foretage et generationsskifte inden 2030. Samtidig fortsætter strukturudviklingen, hvor gårdene bliver færre, men større, og vi har nu under 5800 heltidslandbrug tilbage i Danmark - næsten en halvering af antallet af bedrifter de sidste 20 år. Gennemsnitsprisen på landbrugsjorden er nu omkring de 210.000 pr. hektar, og en gennemsnitlig dansk landbruger har i gennemsnit 27 millioner kroner i gæld

og erhvervet som helhed har 270 milliarder kroner i gæld. Det er ikke et erhverv, vi unge hverken kan eller vil være en del af; vi vil dyrke mad til mennesker og lokalsamfund med respekt og omsorg for naturen og klimaet, men uden at være nødsaget til at forgælde os og være trælbundet af bankerne og realkreditinstitutterne resten af vores liv. Allerede nu findes der blandt vores medlemmer og mange andre, jordbrugere som gør netop dette, men vi er et fåtal og vi skal være mange flere, hvis vi skal få omstillet dansk landbrug.

Derfor vil vi gerne mødes og tale om, hvordan vi kan løse dette problem for nu, men også for fremtiden. Det vil tage tid og være svært, men netop derfor er det vigtigt, at vi får taget de rigtige skridt og kommer i gang. Vi har lavet en 7-punkts plan, der både kortlægger forhindringer, men også beskriver tiltag, der alle kan bidrage til at få løst generationsskiftet og få flere nye unge ind i landbruget.

- **Adgang til landbrugsjord:** Et af hovedproblemerne for unge jordbrugere er adgangen til og prisen på landbrugsjord. Derfor skal markedet og adgangen til landbrugsjord reguleres, så der sikres forkøbsret for unge jordbrugere og agroøkologiske jordbrugsbedrifter. Her burde vi lade os inspirere af den franske SAFER-model, og lade det være muligt for regioner eller kommuner at opsætte kriterier for handel med landbrugsjord i deres område så eksempelvis mulighederne for salg til unge, øge det økologiske areal, drikkevandsbeskyttelse, lokal sammenhængskraft eller klimahensyn skal afsøges som led i salget. SAFER-modellen i Frankrig har lykkedes med at regulere salg af landbrugsjord, så unge kan få adgang og holde gennemsnitsprisen på landbrugsjorden lavere.
- **Opgør med hektarstøtten:** Mange af problemerne med den høje gennemsnitspris for landbrugsjord og den fortsatte strukturudvikling skyldes hektarstøtten. Denne støtte har skabt et marked for opkøb og spekulation i jord, hvor kun de færreste kan være med og uden interesse for samfundets bedste. Derfor bør landbrugsstøtten baseres på andet end størrelse, men indtil den model er lavet, foreslår vi at hektarstøtten bliver degressiv, sådan at støtten falder i takt med antallet af hektarer, og at hektarstøtten bortfalder efter 200 hektarer. Disse tiltag skal sikre, at det er virksomheden og produktionen, som er økonomisk bæredygtig, og der ikke er incitament til at spekulere i landbrugsjord - hverken for store industrielle landbrug, udenlandske kapitalfonde og virksomheder, eller rigmænd.

- **Omfordeling af landbrugsstøtten:** Danmark bruger 63% af landbrugsstøtten på hektarstøtten, hvilket er mest i Europa og primært tilgodeser de store landbrug. Samtidigt bruges mange af midlerne i søjle 2 til at finansiere og støtte med teknologi og innovation, der ligeså tilgodeser de store industrielle landbrug og ikke er relevant for de mindre landbrug. Det skaber en skævvridning, hvor støtten centrerer og koncentrerer sig til det industrielle landbrug, men ikke går til de mindre landbrug. Danmark og Malta er samtidigt de eneste lande i EU, der ikke har indført den obligatoriske CRISS-mekanisme, der skal sikre at minimum 10% af hektarstøtten øremærkes småskala. Derfor foreslår vi, at mere af landbrugsstøtten skal være øremærket unge og småskala; etableringsstøtten skal være mindre, men gives til flere; højere hektarstøtte for de første 15 hektar; støtte til produktionskategorier som 'divers madproduktion' og 'skovlandbrug'. Samtidig skal landbrugsstøtten gå til landbruget, derfor skal en virksomhed eller et jordbrug have status af 'Aktiv Jordbruger' for at kunne få støtte., hvilket vil være endnu en mekanisme, der sikrer, at støtten går til erhvervet og til dem, som har brug for den fremfor til jordspekulanter.
- **Undersøgelse af værdiflugt og indkomst:** På europæisk plan har vi set, at jordbrugere tjener godt 60 % af en gennemsnitsindkomst, mens unge jordbrugere under 40 har den laveste gennemsnitsindkomst af alle erhverv. Herhjemme oplever mange producenter, at den pris, som de kan afsætte for, ikke reflekterer, hvad det koster at producere. I Spanien lavede de i 2008 et indeks kaldet *Indice de precios origen-destino* (Oprindelse-destination indeks) der undersøgte forskellen mellem hvad producenterne blev betalt og hvad forbrugerne betalte, det viste en forskel på over 500% og viste at langt størstedelen af værdien forsvandt i de forskellige led i værdikæden og ikke gik til producenten eller som besparelse til forbrugeren. Sådant et indeks burde vi reproducere herhjemme og med udgangspunkt i det europæiske Agri-food Chain Observatory og Unfair Trading Directive undersøge mulighederne for at sikre at mest muligt af den skabte værdi, bliver hos producenten eller går til forbrugeren, og undersøge mulighederne for at prisen som minimum dækker produktionsomkostningerne. Ingen unge vil ind i et erhverv, de ikke kan leve af.
- **Støtte til landdistrikterne:** Småskala og lokale jordbrug drevet af unge vil skabe liv på landet og give energi til lokalsamfundene, men dette kræver også investering i landdistrikterne. Hvis vi vil have flere til at bosætte sig, må vi sikre god offentlig transport, lokale skoler, kultur- og fritidsaktiviteter, læger osv. Lokale småskala jordbrug er ikke bare madproducenter, men kan også indgå aktivt i lokalsamfundet som kulturskabere og have en dannende og uddannende funktion i samarbejde med

eksempelvis de lokale skoler. Et mere madsuverænt lokalsamfund er et levende lokalsamfund.

- **Bedre adgang til lån og boligstrategi:** Mange af os unge, som vil i gang i landbruget og dyrke småskala, oplever at det er umuligt at optage et lån og købe bolig og jord. Bankerne forstår eller anerkender ikke vores virksomhed og forretningsplan, på trods af at der findes talrige eksempler på økonomisk bæredygtige og succesfulde småskala jordbrug i Danmark, men fordi vi ikke passer ind i den "gængse" forestilling om landbruget, er det umuligt at låne penge for at starte eller udvikle sin virksomhed. Samtidigt ser de bosætning i landdistrikterne som en risikofaktor, der ligeså gør det svært at låne penge, men langt de fleste landbrug ligger pudsigt nok i landdistrikterne.
- **Etablering af Unge-arbejdsgruppe:** At løse generationsskifte-problematikken vil tage lang tid, og de forskellige tiltag, som bliver lavet, er politisk besluttet og udarbejdet, men det er vores virkelighed. Derfor er det nødvendigt, at vi unge både høres, men også er repræsenteret i både høringen, udarbejdelsen og implementeringen af de forskellige tiltag. Der burde derfor laves en Unge-arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for de unge i landbruget, hvor en divers repræsentation er sikret, så flest mulige stemmer bliver hørt.

Landbruget står overfor mange udfordringer - en del af dem selvforskyldt - men vi kan ikke løse disse eller omstille landbruget uden at have fokus på os unge, som udgør fremtidens landbrug. Vi mener, at et naturnært landbrug fokuseret på madsuveræniteten, omfordeling, omsorg for lokalsamfundet, klimaet og menneskene i det, ikke bare er løsningen på generationsskiftet, men også omstillingen af landbruget. Derfor håber vi, med afsæt i disse tiltag, at du sammen med os vil søge at løse udfordringerne for unge jordbrugere og arbejde for et grønt og socialt bæredygtigt landbrug.

På vegne af FLUF

// Frie Bønder - Levende Land,

Anders Led Behrend

Sophia Straarup

Zoe Oak

Andreas Felipe Dominquez Simonsen

Caroline Lundsteen